

POMURSKI VESTNIK

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE
DELOVNEGA LJUDSTVA
ZA POMURJE

Leto VII. — Štev. 29.

Murska Sobota, 21. julija 1955

Cena din 19.—

PRVA SEJA NOVEGA OLO M. SOBOTA

Družno za napredok pokrajine ob Muri

Franc Rogl - novi predsednik OLO

Pomen včerajnjega zgodovinskega dogodka, ki se je pripeljal s tem, da so se v M. Soboti prvič zbrali na skupni seji ljudski odborniki novega OLO z obre bregov Mure, je še menda najlepše izrazil najstarejši odbornik in začasno predsedujoči, sivolasi možakar z Murščaka na desnem bregu Mure, tov. Ivan Stuhec, ko je dejal: «Prvič v zgodovini se dnes združujemo Panonski Slovenci v skupnih željah in hotenjih, da bi v slogi kot bratje delali za dobrobit našega ljudstva na vseh področjih družbenne dejavnosti.» Po njegovem nagonu so odborniki Okrajnega zbora zaprisegli in izvolili za svojega stalnega predsednika tov. Stefana Sabjana.

Podobno razpoloženje je bilo tudi v Zboru proizvajalcev. Sejo je začasno vodil najstarejši odbornik tov. Karl Panker. Po zaprisegi so izvolili za predsednika Zbora tov. Rudija Svenška.

Na skupni seji obeh zborov so najprej izvolili začasno komisijo za

Ob 22. juliju - DNEVU VSTAJE



Franc Rogl,
predsednik novega OLO M. Sobota

Velike proslave, ki se vrstijo s trem po naši domovini o znamenju praznovanja 10-letnice osvoboditve, so zajele sleherno pas tudi v naši pokrajini. Tem proslavam se pridružuje še praznovanje 22. julija — dneva, ko so pred stiri leti pričeli početi partizanske puške in klicale slovensko ljudstvo v odločilen boj proti okupatorju — v boju za narodno osvoboditev vseh jugoslovenskih narodov. Ze nekaj let se ob tem prazniku zbirajo partizani in borci v patrulje in obiskujejo tiste kraje, v katerih so v času slavne NOB bili najtežje borbe.

Tudi ljudstvo v Pomurju je prispevalo svoj delež za svobodo. Najboljši sinovi pomurskih mater so že v začetku NOB drgnili svoj glas, se upri madžarskim in nemškim okupatorjem in v veliki ljubezni do svoga jara na ne gleda na žrtve, ki so padale, klicali ljudi k uporu, pa četudi je bilo treba žrtvovati življene za pravično stoar. Mnogi izmed njih niso dočakali zaželenje svobode. Okupatorske krogle so omemogocile večji prorod njihovih velikih idej in hotenj. Padli so, ni jih več med nami.

In prav v teh dneh, ko so za 22. julij odšle na pot partizanske patrulje, se spominjamo teh velikih sinov na njihovih grobovih in se jim tako dostojno oddožujemo. Patrulje so širom po pokrajini vzbujale pri naših ljudeh spomine na slavne tradicije NOB in obiskevale ose one, ki so v ljudski revolucioni izgubili svoje najdražje.

Da! Velika ljubezen do domovine je tlela v srečih najboljših sinov Pomurja. Dokaz temu so neštete žrtve in junasko zadržanje tistih, ki so bili pomursko ljudstvo in ga priklicali k uporu. Njihovi grobovi so nam resen opomin, da smo svojo svobodo draga plačali, bodočim rodovom pa, da je priborjeno svobodo življenja.

Ko praznujemo 10-letnico osvoboditve in obletnico vstaje slovenskega naroda, se spomnimo oseb žirjev in v tudi uspehoo, ki smo jih dosegli v času povojne graditve. Zato svečano praznujmo 22. julij kot nas največji narodni praznik.

Rudi Rapl - Sava

Velika Polana je sprejela partizansko patruljo

V torek zvečer je v Veliki Polani prišla partizanska patrulja, ki so jo vaščani pred svomenikom žrtv terfašističnega terorja in borcev sprejeli. Pred Zadružnim domom je bilo kresovanje, v dvorani pa so mladinci in pionirji pripravili krasno kulturno prireditve. Zigrali so Ingrlicojevo iščrlico. Sirote in deklamirali več Kajuhovih pesmi.

K. F.

volitve in imenovanja, ki se je takoj sestala in sestavila ustrezne predloge. V njenem imenu je tov. Jože Gricar predlagal, naj bi Okrajni ljudski odbor izvolil za svojega predsednika tov. Franca Rogla, za prvega vodpredsednika tov. Bogomira Verdeva in za drugega podpredsednika tov. Pavla Korošca. Predlog tov. Gricarja so odborniki toplo pozdravili s ploskanjem in ga pozneje tudi soglasno osvojili.

V imenu izvoljenih tovarishev se je za zaupanje zahvalil tov. Franc

ne bo OLO na svoji prihodnji seji izvolil svoje stalne odbore, komisije in svete. Za tajnika OLO je bil imenovan tov. Ludvik Rapoša. Njegovo imenovanje so odborniki ugodno sprejeli.

V razpravi o odloku, v katerem naj bi bilo določeno, koliko odbornikov naj bi šteli ljudski odbori bodočih večjih občin, se je izvolil odbornik iz občine Salovci - Gor. Petrovci in predlagal OLO, naj bi imela njegova občina namesto 25 (kakor je bilo sprva v osnutku odloka predvideno) 27 odbornikov. Po kraji razpravi so navzoči z večino glasov osvojili njegov predlog.

Ob 22. juliju — Dnevnu ostaje pozdravljam delovne ljudi Pomurja in želimo še nadaljnji uspehi in delovnih zmag v skupnih prizadevanjih za gospodarski in osestranski razvoj združene pokrajine

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR
OKRAJNI ODBOR SZDL
OKRAJNI KOMITE ZKS
MURSKE SOBOTE



S prve seje okrajnega odbora SZDL za Pomurje

VSO SKRB organom delavskega upravljanja

V soboto, 16. julija je bila v M. Soboti prva seja Okr. odbora SZDL za Pomurje. Sejo je vodil predsednik Okrajnega odbora SZDL tov. Miloš Ledinek. Člani so razpravljali o bodočem delu in v ta namen izvolili kulturno-prosvetno, gospodarsko in manjšinsko komisijo. Pri občinskih odborih SZDL pa bosta obstajali le prvi dve.

Osrednji predmet razprave so bili sindikati in vprašanje delavskega samoupravljanja. Petrjene so bile ugotovitve, ki sta jih že prinesli obe letni skupščini OSS, da so tarifni pravilniki in norme pozitivno vplivali na povečanje storitnosti v posameznih obratih. Porocili tov. Rudija Rapla, tajnika OSS v M. Soboti in tov. Staneta Feuša, tajnika OSS v Ljutomeru, sta po pokazali poleg teh pozitivnih ugotovitev na nekatere zelo preče, za naše delovne kolektive živiljenjsko važne probleme.

Eden prvih, osrednjih in osnovnih je delavsko samoupravljanje, ki ga naši mladi kolektivi še niso uspeli uveljaviti. Zato pa je še nadavno čutiti, da niso pravji gospodarji podjetja, ampak odvisni od direktorja in uprave. Pri tem pa lahko celo zavestno bore proti delavski samoupravi. Delavci pa spet niso zmožni, da bi uveljavili svoje pravice.

Vzroki za take pojave ležijo v premajhnem poznavanju pravic delavskih svetov, zakonskih uredov, premajhnih revolucionarnosti, kot je poudaril tov. Gricar, sekretar Okr. odbora SZDL, delovni nedisciplini in težnji, ki je značilna za polproletariat, ki ga srečamo zlasti na naših kmetijskih posestvih, v gradbeni-

štvi in drugod, po čimmanjšem delu in čimvejem zasluzku, to je, da nekako izkorisča podjetje. To nam kaže, da naši delavci še nismo vzgojili v tolikšni meri, da bi se sami zavedali, da je njihov zasluzek odvisen le od njihovega dela, od produktivnosti.



Bogomir Verdevo,
pričevnik OLO M. Sobota

To zadnjo misel potrjuje zlasti borba proti normam in tarifnim pravilnikom, toda danes že opažamo, da prav tam, kjer so najbolj vroče spremembi te uredbe, skoraj najbolje dosegajo norme, ki so pa ponkod že postale prenizke.

V soboškem gradbenem podjetju Zidars so pred nedavним odpustili nad 40 delavcev. Poleg nezakonitosti (med odpuščenimi je bil tudi predsednik delavskega sveta) je to očiten znak samovolje vodstva podjetja. Še bolj nas pa čudi, da so tisti delavci odpuščeni prav v največji gradbeni sezoni, ker podjetje nima dela in jih zato ne more započeti, medtem pa imajo privatni zidarski mojstri dela več kot preveč.

Vse to, zlasti pa še silovita krepitev privatne gradbene obrti, ki že naravnost kaže nekatere značilnosti kapitalizma, pa je nastalo zaradi nedoslednega izvajanja uredil, popuščanja v kontroli in raznih nedovoljenih privoljenih ob prički prioritnih gradenj. Tako se je zgodilo, da so nekateri privatni gradbeni mojstri imeli tudi po petdeset delavcev, čeprav bi jih lahko

samo 5. Znani soboški mojster dela na tridesetih gradbiščih s petimi delavci! Kaj takega lahko opravi le s šušmarstvom, ki se ga privatni mojstri poslužujejo v obilni meri, saj šušmarji na podeželju opravijo nad 70% vseh del.

Delavci pri privatnih mojstribi več zasluzijo, storitev teh malih podjetij so cenejše, toda vse to gre na račun skupnosti, ker mojstri plačujejo socialno zavarovanje le za 5 dovoljenih delavcev. Ves ostali delen pa gre v njihov zep.

Socialistični obrati pa hirajo, nimajo dela, zaradi notranje neurejenosti, slabe mehanizacije, delovne nediscipline so storitev kvalitetno slabše in dražje. In v tem, ko se pojavlja močan nasprotnik — privatni obrtnik, niso zmožna konkurenčati. Rešilo bi jih in jih tudi mora le močno in v polni meri uveljavljeno delavsko samoupravljanje. Likvidacija takih podjetij je popolnoma zgredena. Na tak način bi počasi samo odpravili socialistični sektor. Zato pa odslej ne bomo likvidirali več nobenega socialističnega podjetja, nasprotno, še ustavljali jih bomo, je poudaril tov. Ledinek.

Pri vsem tem pa tudi sindikati storil skoraj ničesar. Borba proti kriminalu, za socialističen sektor, krepitev delavskih svetov, ustvarjanje močnih delovnih kolektivov, odkrivjanje šušmarstva privatnih obrtnikov — v vsem tem vrvenju problemov je bil brez moči. Delavci se slabo vključujejo v SZDL. Toda zakaj tako? Morda ker je ne čuti, da se SZDL bori zanje? Vse to nam kaže samo nekaj: delavci premalo poznavajo našo stvarnost, svoje pravice, ureditev, v pomankljivostih in napakah, ki se dogajajo, se čutijo brez moči, revolucionarnost polproletarcev pa še hromijo njihove prirodne težnje, o katerih je že bilo prej govora.

Edina pot iz tega stanja je v neizprosnem boju proti šušmarstvu, za dosledno izvajanje pravic delavskih svetov in kolektivov, proti samovoljni in v ustvarjanju revolucionarnosti v delovnih kolektivih. Posledice vsakega popuščanja bomo čutili dolgo časa, zato popuščanja tudi ne bo smelo biti. Da pa bodo sindikalni voditelji in drugi politični delavci v tej politični in gospodarski problematiki znali najti pravo pot, bo Okrajni odbor SZDL priredil letos nekaj seminarjev.

Iz diskusije so ob zaključku povzeli več sklepov, o katerih bodo lahko razpravljali občinski in vaški odbori SZDL in po njih tudi uravnavati svoje delo.

B. S.

Od nedelje dalje —

ZDRAŽENO SINDIKALNO VODSTVO ZA POMURJE

Zadnjo nedeljo dopoldne je bila v M. Soboti plenarna seja članov okrajnih sindikalnih svetov Ljutomer in M. Soboti. Na seji so izvolili 15-članski iniciativni odbor za združeno Pomurje. Za predsednika tega odbora je bil izvoljen član republikega Zbora proizvajalcev tov. Viktor Pintarič, za tajnika pa tov. Rudi Rapl - Sava.

Seje so se polnoštevilno udeležili delegati z obre bregov Mure, navzoča pa sta bila tudi tajnik Republikega odbora sindikatov Slovenije tov. Matricij Borc in sekretar Okrajnega odbora SZDL tov. Jože Gricar.

Potem ko so poslušali izčrpna

Delovni ljudje Sobote in okolice!

V petek, 22. julija — vsi k sprejemu partizanskih patrulj — ob 9. uri zjutraj na Trgu zmage

VREMENSKA NAPOVED
za čas od 23. do 31. julija:

Kratkotrajna poslabšanja, oziroma padavine pričakujemo okoli 24. in 29. julija. V ostalem lepo poletno vreme.

Pri naprednih kmetovalcih v Kupšincih

Dober glas gre daleč naokoli

Bilo je nekega julijskega popoldneva, ko smo se odpravili v Kupšice, ki so v neposredni bližini Murske Sobe.

Zvedeli smo že prej, da tamkaj živijo napredni kmetovalci: Titonovi, Kovaciči, Gomboci, Horvat, ki kažejo pot napredku v vasi in imajo smisel za vse dobro, koristno in novo.

Ker se je prav takrat pripravljala nevihita, smo našli gospodarje doma. Pogovarjali smo se o gospodarskih vprašanjih in o vsakdanjem kmečkem življenju.

Z letošnjo letino so kmetovalci kar zadovoljni, saj kaže žetev dobro, češnje so rekordno obrodile, slije so tudi dovolj in tudi drugih pridelkov. Videli smo mnogo čisto-krvnih štajerskih kokoši, ki dajejo kmetovalcem sosednjih vasi in kmečkimi zadružami valilna jajca. Izbrane plemenske svinje redijo v velikem številu, saj imajo dobrega plemenskega merjaseca »Tartana«, ki ga nadlegujejo le uši. Ko je okrajni agronom opazil, kaj ga muči, mu je s Pantakanom zapršil kožo. Merjasec je po začetnem razburjanju legal na tla in zadremal.

Vrtinim imajo dovolj za celo leto, česem iz domaćih vrtov pa še prodajajo Tovarni mesnih izdelkov.

Imeli smo priložnost opazovati nove in stare sadne nasade, katerim posvečajo vso skrb. Enkratno zimsko in dvakratno poletno škopljene je že nekaj običajnega. Gobar je sicer skusal zagospodariti v nasadih, vendar so ga pravočasno opazili in ga s temeljitim poletnim škopljenjem popolnoma uničili.

Ko smo tako občudovali lepo plemensko živino in sodobne hlevje, smo nekote prišli na misel, da brez gnojišč in silosov v bodoče ne bo šlo. Gnojišča in silosi so po našem mnenju osnova za napredek vsakega kmečkega gospodarstva. V tem pogledu so nas potolažili kmetovalci s pripombo, da imajo vse to v načrtu in da so prepričani, da jih bo

OLO tudi podprt v vsem njihovem prizadevanju.

Imajo tudi načrte za zgraditev sodobnega kurnika pri Titanovih, ki je še najbolj izoliran posestvo in nadveč prikladno za revo čisto-krvne štajerske kokoši v večjem obsegu. Na žalost je vse to ostalo zaenkrat samo pri načrtih, ki so prišli iz Ljubljane, a brez finančne pomoči.

Kmetovalci se zavzemajo tudi za čebelne družine. Ko so že mnogo storili zanje, jim je nateležljiva bolezen nosemastnost uničila mnogo panjev. Čeprav so bili zavarovani, jim DOZ ni izplačal zavarovalnine, ker so se postavili pri DOZ-u na stališče, da ta bolezen ni nateležljiva. Tako pravi napredni kmetovalec Dini Titan. Zato so bili čebelarji ob tej priliki oškodovani za najmanj 150.000 do 200.000 din. To ni majhna vsota, posebno če upoštevamo, da njihova posestva niso več.

Na njivah gojijo prav malo krmnih rastlin, ker imajo velike površine dobrih travnikov. Travnike so v zadnjem času zelo izboljšali s Thomsenovo žlindro.

Kakor povsod drugod na naši zemljini, tako tudi tukaj živijo razni rastlinski škodljiveci: koloradski hrošč, gobar in listne uši. Skropljene in zapraševanje rastlin danes ni več problem, saj imajo škropljenjem popolnoma uničili.

Ko smo tako občudovali lepo plemensko živino in sodobne hlevje, smo nekote prišli na misel, da brez gnojišč in silosov v bodoče ne bo šlo. Gnojišča in silosi so po našem mnenju osnova za napredek vsakega kmečkega gospodarstva. V tem pogledu so nas potolažili kmetovalci s pripombo, da imajo vse to v načrtu in da so prepričani, da jih bo

bil je še kar lep dan, ko sem se peljal s kolesom ob Muri. Moje oči so neprestano iskale bele hišice – štore. In res: kmalu

je zbran se lahko plazi dim, vmes pa odmema taboriška pesem. Saj si lahko zamislite: noč sredi gozda, ogenj, čvrjanje murnov, reglanje žab in šumenje Mure, vse to pa spremi pesem iz dvajsetih mladih grl. Sledi mrmarjan. Vsak tabornik, ki bi ga vprašal kaj to pomeni, bi vam takole odgovoril: »Nočemo motiti noči in narave s ploskanjem in vptjem. Tiko mrmarjan je znak našega zadovoljstva. Da tabornik ne pije, ne kadi – menda ni treba pripovedovati. Kratko in malo je naše geslo: »S prirodo in novemu človeku!«

In spet piščalka. V štoreh so se pričigale luke. Na ponovni pisk je vse ugasmilo, le stražniki so korakali sem in tja. Ostal sem sam in menda bi še dolgo prisluškoval utripjanju noči sredi temnega gozda, če me ne bi v daljavi klical dom.

Zares: lepo je življenje tabornikov, toda letošnje muhasto vreme večkrat prepreči tisto najlepše – taboriški ogenj. Crni krokar

čez zbrane se lahko plazi dim, vmes pa

začudeno zrili v divjad, ki je še niso nikoli videli. Nekateri ocivideti so zapazili dva, drugi pa tri divje

prasiči. Težki so baje 100 do 120 kg in so tekalci sem in tja, dokler se niso umirili na prostrani njivi, na kateri dozoreva pšenica selekcjskega posestva. Njiva je tik za vasjo. Od tu so jih pregnali s puškami, vendar niso nobenega ubili. Prasiči so odbežali v smeri proti Gančanom, odkoder so verjetno tudi prišli.

Kmet je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej: naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prigeje taborni ogenj.

Zbera se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taboriški ogenj? Plamen plapola proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajajo mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetli štore, v sredini pa je plapolata naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Decki o strazi, deklice o svojih štoreh. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiko, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiko ob štoreh. O. to je čudovitost!«

Tedaj je zapisala piščalka. In glej:

naši medvedki in čeb

Tedenski koledar

Nedelja, 24. julija — Kristina
Ponedeljek, 25. julija — Jakob
Torek, 26. julija — Ana
Sreda, 27. julija — Sergij
Četrtek, 28. julija — Zmago
Petek, 29. julija — Marta
Sobota, 30. julija — Maksim

Gibanje sonca: 1. avgusta vzide ob 4.45 in zaide ob 19.35 uri. Dolžina dneva: 14 ur in 5 minut.

Lunine spremembe: 26. julija ob 16. uri in 59 minut prvi krajec.

KINO

BELTINCI. — 23. in 24. julija ameriški film »Stari grešniki« — 30. in 31. julija ameriški film »Sled v luki.«

PARK. — od 22. do 24. julija ameriški barvni film »Vibarni zavet« — od 26. do 28. julija ameriški film »Samo naša.«

LENDAVA — od 22. do 24. julija ameriški film »Vrni se malo Sheba« — 26. in 27. julija ameriški film »Sestrčna Raheela.«

GRAD. — 24. julija italijanski film »Kako sem odkril Ameriko« — 31. julija mehiški film »En dan življenja.«

CEPINCI. — 21. julija švedski film »Plesala je samo eno poletje« — 31. julija italijanski film »Kako sem odkril Ameriko.«

VELIKA POLANA — 24. julija angleški film »Najsrcenejši dnevi vašega življence« — 31. julija ameriški film »Ob veliki ločnicie.«

KRIZEVCI PRI LJUTOMERU. — 23. in 24. julija ameriški film »Zig preteklosti« — 27. in 28. julija ameriški film »Sužnja preteklosti.«

RADGONA. — 23. in 24. julija ameriški film »Vlomilec« — 27. in 28. julija italijanski film »Za dva solda upanja.«

RADENCI. — 24. in 25. julija nemški film »Poslednji moste« — 28. julija ameriški film »Mesto iluzije.«

ISČEMO ZASTOPNIKA za M. Soboto (zastop 258 a) in Razkrizje-Ljutomer (zastop 240). Interesenti naj pošljajo prošnje podružnici DOZ v M. Soboti.

Komisija za nameščanje vodilnih uslužbencev gospodarskih organizacij pri LOMO M. Sobota

razpisuje mesto upravnika gostinskega podjetja »PLATANA« v M. Soboti.

Pogoji: končana ekonomska srednja ali njej sorodna šola z najmanj 3-letno prakso v gostinski stroki, ali visoko-kvalificiran gostinski delavec z izpitom in najmanj 10-letno prakso v gostinstvu.

Ponudbe z življenjepisom in opisom dosedanjega službovanja je poslati LOMO Murska Sobota do 30. julija 1955.

Predsednik LOMO
Jože Velnar

Oskrbujemo kmetijstvo s stroji, umetnimi gnojili, zaščitnimi sredstvi, krmili itd.

Odkupujemo in prodajamo vse vrste lesa, na zalogi imamo alkoholne in brezalkoholne pijače — na debelo in na drobno.

ZADRUŽNO TRGOVSKO PODJETJE »AGROMERKUR« MURSKA SOBOTA

Ob Dnevnu vstaje — naše čestitke delovnim ljudem Pomurja!

IZDELUJEMO: kvalitetne zidake, votlake, fasadno opeko, stropnike »Rapid«, ograjno opeko, strešnike, zarezni bobroveč in slemenjake

KRIŽEVSKIE OPEKARNE KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU

OB DNEVU VSTAJE — NAŠE ČESTITKE!

OD 30. JULIJA DO 7. AVGUSTA 1955 OBIŠČITE

XII. MARIBORSKI TEDEN

Revija industrije, obrti in kmetijstva

Kmetijska zadruga Zenkovci prodaja 23. julija 1955 ob 10. uri dopoldne na javni dražbi

TRAKTOR

znamke »Fordson« z železnimi kolesi. — Za natančnejše kupne pogoje lahko izveste v pisarni uprave KZ Zenkovci.

DELAVNICO

s skladišči za večjo obrt ali manjšo industrijo in

ENOSTANOVANSKO VILO

novo in še ne naseljeno, z velikim vrtom, prodam v M. Soboti. — Naslov v upravi lista.

Trgovsko podjetje

»Prekmurski magazin«, M. Sobota sprejme v službo

PISARNISKO MOC

Pogoji: končana srednja šola, — Plača po tarifnem pravilniku.

»Z E L E Z O«

trgovina z železnino v Ljubljani, Stritarjeva ulica 7, sprejme v službo

DVA TRGOVSKA POMOČNIKA IN DVA VAJENCA

Nastop službe takoj. Plača in oskrba za vajence po dogovoru. Pismene ponudbe je poslati na naslov trgovine »Železo.«

Obrtno podjetje »Kamnoseštvilo in cementnine«

Murska Sobota

razpisuje službeno mesto

RACUNOVODJE

Pogoji: Končana srednja ekonomska ali njej sorodna šola in vsaj triletna praksa v knjigovodstvu ali nepopolna srednja šolska izobrazba z najmanj desetletno prakso v knjigovodstvu.

Plača po tarifnem pravilniku. — Ponudbe pošljite na gornji naslov.

KMETIJSKA ZADRUGA z. o. j.

LUTVERCI

bo razprodajala osnovna sredstva

NA JAVNI LICITACIJI v nedeljo, 24. julija 1955.

Interesenti, oglašati se v pisarni zadruge v nedeljo zjutraj ob 7. uri.

Upravni odbor

Uprava

Tovarne perila „MURA“

v Murski Soboti

razpisuje po sklepu upravnega odbora mesto

GLAVNEGA RAČUNOVODJE

Pogoji: ekonomska fakulteta ali končana ekonomska srednja šola in 5-letna praksa v računovodstvu.

Plača po tarifnem pravilniku odnosno dogovoru. Nastop službe takoj. Prošnje s kratkim življenjepisom in navedbo dosedanjega službovanja je poslati na upravo podjetja do 15. avgusta 1955.

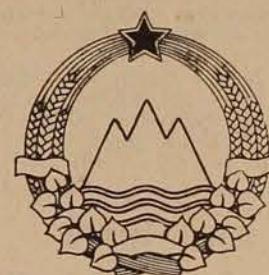
VSEM KMETIJSKIM ZADRUGAM IN OSTALIM DOBAVITELJEM, KAKOR TUDI

VSEM DELOVNIM LJUDEM POMURJA

ČESTITA K DNEVU VSTAJE IN DESETI OBLETNICI OSVOBODITVE

UPRAVA IZVOZNEGA PODJETJA

»PERUTNINA« - PTUJ IN POSLOVALNICA V MURSKI SOBOTI



OB 22. JULIJU - DNEVU VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA

čestitamo delovnim ljudem Pomurja in želimo,
da bi v bodoče v združeni pokrajini dosegali
še večje uspehe pri graditvi socializma

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR LJUTOMER

TUDI POMURJU NOVO BOLNIŠNICO

NEKAJ DROBCEV IZ ZGODOVINE

Prvi varovanci sirotišnice so bili občinski reveži in onemogli ljudje. Za njihovo zdravstveno stanje je skrbel sanitetni referent dr. Cipot, ki jih je obiskoval po potrebi. Hiralnica pa je počasi spremenjala svoje lice. Vedno več je bilo ljudi, ki so iskali v njej tudi zdravniško pomoč. To niso bili le starostno onemogli, marveč tudi mlajši bolniki z najrazličnejšimi težavami. Prva operacija — operacija noge neke starekar zaradi gangrene — se je dobro posrečila. Ženica je ostala pri življenu, kar je močno povečalo ugled ustanove. Pričeli so zdraviti poškodbe in opravljati manjše kirurške posege. Napisled je uprava sestavila pravilnike o poslovanju in tako so sirotišnico tudi formalno spremenili v bolnišnico.

Sedaj si že težko predstavljamo takratno bolnišnico. V njej namreč ni bilo oddelkov, bolniki so bili ločeni le po spolu; poleg bolnika s prelomom je ležal vrstnik s pljučnico ali dizenterijo, poleg porodnice bolnica s trahomom ali tifusom. Ni bilo stalnih zdravnikov niti bolničarjev. Vse delo bolničarjev in strežnikov je opravljalo samo en uslužbenec, ki se ga mnogi Prekmurci še prav gotovo dobro spominjajo — stari Pišta Stefančič. Stanoval je v bolnišnici in izredno požrtvovalno stregel bolnikom skozi vse svoje življene.

Zdravniško vodstvo v bolnišnici je po dr. Cipotu prevzel dr. Gajger, ki je bil sanitetni referent okraja. Komaj leta 1902. je prišel kot sekundarji dr. Skrilec, ki je bil prvi specialist — kirurg v soboški bolnišnici. Kot mlad zdravnik je močno izboljšal kakovost dela in onerira! vse, kar je takrat spadal v delokrug kirurga.

Po dograditvi železniške proge Körmen — Murska Sobota so začeli prihajati v bolnišnico tudi bolniki iz bolj oddaljenih krajev. Ljudje so vedno bolj zaupali zdravniku. Ščasoma je bila stavba že premajhna, da bi lahko sprejela vse bolnike. Zato so najprej povečali kirurško zgradbo, leta 1907 pa zgradili novo stavbo, v kateri sta sedaj interni oddelki in kuhinja — po načrtu prvega prekmurskega arhitekta Teklača, ki je živel v Budimpešti. Kirurški in interni bolniki pa so še vedno ostali v sedanji kirurški zgradbi, kajti v pritličje nove stavbe so namestili bolnike s trahom, v prvo nadstropje pa bolnike z neležljivimi boleznjimi. Prvi so bili dolgo izolirani v soboški bolnišnici, vse dolet, dokler jih niso sprejeli v bolnišnico v Prelugu, kjer je bilo takrat središče za zdravljenje trahoma. V prvi svetovni vojni so bolnišnico zasedli ranjeni, le dve sobi sta še ostali za civilne bolnike.

Leta 1918. je dr. Gajger umrl, nje ga pa je kot šef bolnišnice nasledil dr. Skrilec. Leta 1921. je dobil pomoč v sekundariju dr. Brandieu-ju, ki je po upokojitvi dr. Skrileca l. 1932. prevzel vodstvo. Na njegov predlog so končno razdelili oddelke: oddelek za notranje bolezni so preselili v prostore sedanega internega oddelka, v starri zgradbi pa je ostala kirurgija. Prvega je prevzel dr. Brandieu, drugega pa leta 1933. dr. Brezovnik, za njim pa leta 1936. dr. Vrbnjak. Interni oddelek je po upokojitvi dr. Brandieu-ja vodil dr. Houška od leta 1938 dalje. V pomoč mu je bil dodeljen dr. Piskernik kot sekundarji. Poleg šefov oddelkov so bili v ustanovi zaposleni tudi mlajši zdravniki, ki so iskali izkušnje pri svojih starejših učiteljih.

V času okupacije je prevzel ravnateljstvo dr. Tarey, šef internega oddelka, kirurgijo pa začasno dr. Kuhar, za njim pa madžarski kirurg dr. Batha. Ob koncu vojne so posameznim oddelkom dodelili zdravnike — beguncem iz Poljske in internance, ki so delali v bolnišnici kot munka orvos. To sta bila brata dr. Zajonceva, dr. Jendrušek, psihijater Karlašov in dr. Sedlaček. Ko so se Nemci umikali so madžarski zdravniki zapustili bolnišnico, delo na oddelkih pa so vodili dosedanji munka orvos dr. Jendrušek in dr. Piskernik na internem, brata Zajonceva pa na kirurškem. Pred svojim umikom so Nemci poskušali pobrati vse, kar se je le dalo odnesti. Iz bolnišnice so hoteli odpeljati vso aparatujo, instrumentarij in bolniško opremo. Dr. Sedlačku se je poščelo, da je to preprečil.

Po osvobodenju leta 1945 smo našli bolnišnico takoj, kot je bila zgrajena l. 1907., le do skrajnosti zanemarjeno. Niti stara Jugoslavija, niti okupator nista skrbela za njenovo vzdrževanje. Zidovi so se krušili, odpadal je omet, okna so bila v razsulu in v kirurški zgradbi je bilo polno stenic. Vsi prostori in hodniki so bili natrpani z ranjenimi in bolniki. Interni oddelok so spremenili v lazaret za pegavicavo. Bolniki so ležali drug ob drugem v sobah in na hodnikih. Čiščenje je bilo zelo otežko. Kljub očvidnim izboljšavam pa lahko trdimo, da z navedenimi preureditvami, prezidavami nadzidavami in zasedbo stavb po mestu nismo zadeli jedra, marveč smo s tem našli samo izhod za silo. Kakor današnje medicine ne moremo primerjati z ono pred prvo svetovno vojno, tako ne moremo pri-

Po revoluciji leta 1848 je bila Murska Sobota majhna ravninska vas s par sto prebivalci. Na čelu okraja je bil Bezirkshauptmann, ki je skrbel za dobrobit, predvsem pa za moralo takoimenovanega vendskega ljudstva. Uvedel je denarno kazeno za nočne razgrajače in pretepače, kmalu se je nabralo toliko denarja, da so se vsaki veljaki že lahko odločili za gradnjo sirotišnice. Imenovali so poseben odbor, v katerem so bili ugodni Sobočani, szombathelyski župan in nekaj zdravnikov.

Svoj načrt pa so komaj urešnili leta 1892., ko so začeli graditi po načrtih stavbenika Ratkola Tivadarja. Takrat zgrajena sirotišnica je bila osnova za soboško bolnišnico in je obsegala srednji del sedanje kirurške zgradbe.

voda, stranišč ni izplakovala voda, kanalizacija je bila v razsulu in celo gnojnica je prodrila v studenec. V neposredni bližini internega oddelka so bili namreč svinjaki z odprtim gnojicem in pujski so se ob lepem vremenu neovirano pasli po parku.

Delo je bilo v takih razmerah sila težavno, bolniškega osebja pa je bilo malo. Zdravniki in njihovi pomočniki so delali čez svoje moći, uspeh pa je bil malenkosten v primerjavi s prizadevanji. Primanjkovalo jih je instrumentov, aparatorov, laboratorijskih naprav, zdravil in obvezilnega materiala, skratka, z golimi rokami so se borili proti smrtnemu sovražniku — bolezni.

V starji Jugoslaviji so pokazali za gradnjo nove bolnišnice najmanj razumevanja prav vodilni možje Prekmurja, čeprav jih je banska uprava na ta problem večkrat opomnila. Dvakrat so jih celo po-

slali brezplačne načrte za novo bolnišnico. Izdelal jih je ing. Dolenc. Odločujoči možje pa so venomer oklevali, ali bi dali to ali ono zemljišče, in samo mnogo razpravljali, z novo bolnišnico pa ni bilo nič.

Murska Sobota pa takrat ni spala kljub različnim umetnim oviram. Iz panonske vasice se je razvilo majhno mesto, ki je sčasoma postalo kulturno in gospodarsko središče, ne le Prekmurja, temveč vsega območja, ki sedaj poznamo pod pojmom Pomurje. Z dograditvijo proge M. Sobota — Ljutomer se je promet močno povečal. Ves železniški in vozni promet se je zaredi neposredne bližine železniške postaje razvil okrog bolnišnice in bil iz dneva v dan večja nadloga za bolnike in zdravnike. Ropot, prah in roji muh — vse to vdira v bolniške prostore in v operacijske sobe, v katerih bi moral biti tudi zrak brez kužnih klic.

Nova bolnišnica — z mrtve točke premaknjen problem

Po osvoboditvi je postal problem nove soboške bolnišnice zoper aktuelen. Ze leta 1945. je prišla semkaj komisija strokovnjakov, ki jih je vodil takratni minister dr. Ahčin. Strokovnjaki so ugotovili, da je prostor, na katerem stoji sedaj bolnišnica, veliko premajhen in tudi

merjati obstoječih objektov z ouimi prostori, ki jih zahteva sodobna medicina za uspešno zdravljenje. Zato se je Svet za zdravstvo v Ljubljani zelo resno zavzel za gradnjo nove bolnišnice. Na to delo se že pripravljamo. Na seji Sveta za zdravstvo pri Ljudski skupščini LRS



Nova bolnišnica v M. Soboti — paviljon infekcijskega oddelka pri Rakitancu

skrajno neprimeren. Določili so zemljišče in z velikim poletom začeli graditi novo bolnišnico — najprej stavbo za najnujnejši infekcijski oddelok. Od takrat je minilo deset let. Infekcijski oddelok ima dograjeno stavbo in že tudi dobro deluje, za glavno zgradbo bolnišnice pa še nismo položili niti temeljnega kamna.

Po osvoboditvi je bilo vloženega mnogo truda in tudi sredstev za izboljšanje razmer v sedanji bolnišnici, saj smo nekaj gradili in popravljali vsako leto, vse od leta 1945 naprej. Leta 1947 smo uredili upravno poslopje in tako pridobili dve soboci za kirurški oddelok. Preurejena je bila zgradba pri katoliški cerkvi za tuberkulozni oddelok. Ko se poslopje za infekcijski oddelok ni bilo dograjen in je sprič razsajajočih epidemij bil interni oddelok premajhen, je OLO dal na razpolago stavbo gozdne uprave. V njo se je preselil infekcijski oddelok, pozneje pa začasno se interni oddelok, dokler niso nadzidali in popravili njegovo staro poslopje. Ko sta oba oddelka zapustila stavbo gozdne uprave, je slednja začela služiti že tretjemu namenu: na popravo prof. Lunačka smo dobili nov porodniško-ginekološki oddelok. Saj so bile razmere prej zares znesne: majhna sobica za porodnice z eno posteljo in divanom. V njej ni bilo prostora niti za najnujnejše onromo. Se zraka ni bilo dovolj! Po porodu smo skušali otročnice izolirati od drugih bolnikov, kolikor se je to sploh dalo izvesti. Največkrat pa to ni bilo mogoče, saj je število porodov stalno naraščalo, kirurških bolnic pa zato ni bilo nič manj.

Sedaj sta v tej stavbi utesnjena dva oddelka: kirurgija in ginekološko-porodniški oddelok. V njej bo sta ostala tako dolgo, dokler ne bo popravljena stavba stare kirurgije. Leta 1954. so prenovili kuhinjo in zgradili novo pralnico. Letos nameščamo urediti majhen transfuzijski kabinet, ki je življensko važen za sodobno zdravljenje. Naši najmanjši — a bodo v sili dobili priboljšali v novem otroškem oddelku, ki bo v bivšem dijaškem domu.

Kljub očvidnim izboljšavam pa lahko trdimo, da z navedenimi preureditvami, prezidavami nadzidavami in zasedbo stavb po mestu nismo zadeli jedra, marveč smo s tem našli samo izhod za silo. Kakor današnje medicine ne moremo primerjati z ono pred prvo svetovno vojno, tako ne moremo pri-

slila prebivalstvu vsega Pomurja, ki že naravnou teži k njej. V mislih imam vse prebivalstvo sedanega soboškega okraja in 65 odstotkov državljanov sedanega ljutomerškega okraja. Upoštevati moramo, da dosedaj nismo imeli kožnega, nevirološkega in otroškega oddelka pa oddelka za grlo, nos in ušesa, zato so si bili mnogi bolniki primorani iskati pomoč v bližnji ptujski ali mariborski bolnišnici. Ko pa bo nova bolnišnica imela vse oddelke,

Nova bolnišnica naj bi služila prebivalstvu vsega Pomurja, ki že naravnou teži k njej. V mislih imam vse prebivalstvo sedanega soboškega okraja in 65 odstotkov državljanov sedanega ljutomerškega okraja. Upoštevati moramo, da dosedaj nismo imeli kožnega, nevirološkega in otroškega oddelka pa oddelka za grlo, nos in ušesa, zato so si bili mnogi bolniki primorani iskati pomoč v bližnji ptujski ali mariborski bolnišnici. Ko pa bo nova bolnišnica imela vse oddelke, bo tudi dotok bolnikov večji, saj bodo imeli v domaču bolnišnico bliže in ne bo jim treba čakati po več mesecih na zdravljenje, kot je bilo to dosedaj zaradi prepričljivosti blizujičnih bolnišnic. Gravitacijsko območje nove bolnišnice bo zajelo okrog 120.000 prebivalcev (računalno smo po številu bolnikov, zdravljenih v tukajšnji bolnišnici, po podatkih Centralnega higieničnega zavoda in po ljudskem štetju iz leta 1948 in 1953).

Ce menimo, da je v neindustrijskem in pretežno agrarnem območju potrebnih 5 bolniških postelj na 1.000 prebivalcev, potem pride do zaključka, da bi v novi bolnišnici morali imeti 600 postelj. Nekateri sicer trdijo, da potreba po bolniških posteljah upada v sorazmerju z izboljševanjem preventivne službe (preprečevanje bolezni) in življenskega nivoja prebivalstva, vendar pa je treba reči, da nam statistike dejel z boljšimi življenskimi razmerami dokazujo prav obratno: že leta 1954 so na primer imeli v Nemčiji 12,87 bolniški postelje na 1.000 prebivalcev. Pri nas je odstotek prebivalcev, ki isčijo zdravniško pomoč, razmeroma zelo nizek (5,4 odst.), kar je v prvi vrsti rezultat kulturno-higieniče zaostosti in nezadostne zdravstvene posvete, komaj v drugi vrsti pa posledica gospodarskega stanja. Večkrat se namreč dogaja, da ljudjebolejajo doma po več mesecih, ko bi jim morda manjši poseg v narodnem povrnil ljubo zdravje, ali pa pridejo v bolnišnico prepozno, ko tudi ves trud in nobena zdravila ne zaležejo več.

Središče za oboje: preprečevanje in zdravljenje bolezni

Zato naj bi bila nova bolnišnica hkrati tudi središče preventivnega zdravljenja. Zapadni svet že dolgo ne loči več med kurativnim (zdravljenje, ko je že bolesni ali poškodba nastopila) in preventivnim (odstranjevanje pogojev za bolezni in ih preprečevanje) zdravljenjem. Glavni namen mednarodnega kongresa v Londonu leta 1955 je bil v tem, da prepriča svet o nujnosti združevanja obeh zdravstvenih dejavnosti v eno. Tudi naše državno vodstvo stremi za tem. Celjska zdravstvena služba je že reorganizirana v skladu s tem načelom in tudi mi želimo kreniti po njihovi poti. Zato predvidevamo, da bomo pod okriljem bolnišnice lahko odprli tudi polikliniko. To ni nobeden poseben oddelok, marveč samo važen člen v verigi kontinuiranega (nepretrganega) zdravljenja bolnika ali povezava preventivne službe z bolnišnico. Iz terena pride bolnik najprej v ambulanto poliklinike. Tu pa zdravnik pregleda, preišče in ga po potrebi pošlje naprej v bolnišnico, v nasprotnem primeru pa prijava bolnik še nadalje v ambulanto na zdravljenje. Ce je potrebna hospitalizacija (navzočnost zdravnika pri bolniku), potem ni potrebno bolniku več pretrpeti istih preiskav, ki so že bile opravljene v ambulanti, marveč se nadalje zdravi pod vodstvom istega zdravnika, ki vododiči, kirurg, ginekolog, porodniški in otroški oddelok.

znotranje bolezni, oddelok za neležljive bolezni, ginekološko-porodniški oddelok, otroški oddelok, oddelok za grlo, nos in ušesa, oddelok za kožne in spolne bolezni, očesni oddelok in nevirološki oddelok. Za normalno delovanje so še potrebni oddelki za fizikalno terapijo, centralni rentgen, transfuzijska postaja, centralni laboratorij z biokemičnim, bakteriološkim in serološkim odsekom, apoteke, prosekura in stanovanjske zgradbe.

Pred kratkim nadzidana zgradba kirurškega oddelka soboške bolnišnice



Kirurški oddelok je imel lani skupaj s porodniško-ginekološkim oddelkom 80 postelj, strpanin v prostoru, v katerih bi lahko v normalnih razmerah stalo komaj 40 postelj. Oddelek je bil vedno preveč poln, čeprav ni bilo moči sprejemati bolnikov za večje operacije, ki trajajo boljšo tehnično opremo (aparat za narkozo in transfuzijo). Zaradi tega smo morali posiljati v bolnišnice vse bolnike s težjimi prelomimi hrbitenice, težkimi poškodbami notranjih organov, večimi krvavitvami itd. Kljub temu pa je število bolnikov neprestano naraščalo, seveda pa tudi število posegov.

Od leta 1945 do leta 1954 (deset let, deset števil — začne se z letom 1945) je bilo na tem oddelku zdravljenih toliko bolnikov: 1570 — 1988

— 2005 — 2436 — 2814 — 2939 — 2701 — 2687 — 3127 — 3107.

V razdobju od leta 1954 do leta 1955 je bilo izvršenih toliko operacij: 163 — 168 — 547 — 627 — 690 — 1122 — 1535 — 1544 — 1890 — 1824 — 1067 — 691 — (za leto 1945 ni podatkov) — 691 — 1425 — 1914 — 1952 — 2033 — 2432 — 2625 — 2520 — 2576 — 2576 — 2797 — 2865. Vsi ti so tudi posledi v operacije v porodniško-ginekološkem oddelku.

Ko se bodo v novi bolnišnici razmere izboljšale, bodo bolniki lahko ostajali doma in ne bodo podvrženi dolgim transportom, ki so bili kaj pogosto usodni za marsikatno življenje, hkrati pa v oblastem prihajajočega mnogo denarja, ki ga ga dosedaj izdajale za drage prevoze. Vsi ti činitelj bodo prav gotovo vplivali na povečanje števila kirurških bolnikov, zato predvidevamo za novi oddelek 120 postelj.

BORITI SE MORAMO ZA TO, DA OHRANIMO ŽIVLJENJE ČIM VEČIH OTROK

Stara Jugoslavija je bila znana kot država, v kateri je bila umrljivost otrok med najvišjimi na svetu. To stanje se je med vojno še poslabšalo in čeprav za to dobo nima statističnih podatkov, lahko trdimo, da je v tem času umrljivost otrok dosegla svoj višek. Tako smo po vojni sprejeli kaj žalostno dediščino; potrebeni so bili veliki napori, da se je stanje vsaj nekoliko zboljšalo. Vendar smo se daleč za naprednimi narodi sveta in treba bo še trdega dela, da jih dohitimo. Ogledmo si najprej nekaj številčnih podatkov:

V predvojni Jugoslaviji je znašala splošna umrljivost letno preko 20 umrlih na 1000 prebivalcev. To število se v povojnih letih naglo niža: v letih 1947–1951 je bila umrljivost povprečno 15–14, leta 1952 samo še 11. Kljub temu smo se vedno med onimi državami Evrope, ki imajo visoko umrljivost (t. j. okrog 10). Za primer države z nizko umrljivostjo nam služi Nizozemska s 7,5 umrliimi na 1000 prebivalcev letno. Ce primerjamo splošno umrljivost v vsej državi s posameznimi

(Nadaljevanje s 5. strani)

Tudi otroškega oddeka dosedaj ni bilo. Kot sem že omenila, bomo letos v ta namen preuredili dijaški dom — bo moči namestiti 40 posteljic. Otroci so naša boleča točka, saj je umrljivost dojenčkov v soboškem okraju znatno večja (7,62 odst.) od republiškega povprečja (5,75 odst.). V celjski bolnišnici predvidevajo 12 odst. vseh postelj za otroke. Na Svetu za zdravstvo v Ljubljani pa menijo, da se bo z izboljšanjem preventivne službe zmanjšala umrljivost otrok in da bo za našo bolnišnico zadostovalo kmaj 50 postelj. Naše mnenje je, da je takrat drugačno; tudi pri nas naj bi bilo močno strokovno središče, da bi lahko uspešno organizirali preventivno službo, ne pa obratno! Sač niti v Ljubljani ni preventivna služba tako močna, da bi lahko zmanjšala naval bolnikov v kliniki, nasprotno: število bolnikov na kliniki raste! V novi bolnišnici bo verjetno zadostovalo 80 postelj. Sveda bosta to najbolje pokazala čas in na novi začasni otroški oddelki.

Oddelek za grlo, nos in ušesa je tesno povezan z otroškim oddelkom, saj si zdravljenje brez konziliarnih pregledov otorinolaringologa sploh ne moremo zamisliti. Dosedaj so morali vsi bolniki v Maribor, kjer pa je tovrstni oddelek tako obremenjen, da so morali otroci čakati na operacijsko mandeljnovo tudi po in se več mesecev. To pa se ni najhujše. V vsem Pomurju nimamo niti enega specialista za ušesa, nos in grlo, niti ene ambulante, opremljene za take posege. Ce se pripeti otroku nesreča in se mu zleti tupek v sarkin, je domala obsojen na sivurno smrt, ker se zadusi, vreden pride v Maribor. To je samo en primer, ie pa še več drugih: krajevni zdravniki nosiljajo take bolnike k nam, mi pa naprej, ker jim doma ne moremo pomagati. Merodajni činitelji so uvideli potrebo po tem oddelku in odobrili zanj 48 postelj.

Ljudje, oboleli za kožne in spolne bolezni, so se dosedaj zdravili v Maribor. Pri delu z nafto se pojavlja mnogo poklicnih kožnih obolenj. Pričakujemo, da se bo območje za pridobivanje nafte še razširilo, zato predvidevamo tudi tudi novi bolnišnici. Zadostovalo bo 24 postelj.

Nevrološki oddelek bo imel pod okriljem internera oddelka 24 postelj in en prostor za začasno izolacijo duševno bolnih, katere bomo takoj navotili v večja središča za duševno holne.

Očesni oddelek bi na osnovi republiškega povprečja (3,8 odst. postelj) imel 24 postelj.

KRUH ZA MNOGE DOMACINE

To bi bilo vse o novi stavbi v Rakicanu. Stare zgradbe sedanjih oddelkov pa bi uporabili za razne domove, ki so dokaj cenejši od bolnišnice in bodo znatno razbremenili njen nostostni sklad. To so: dečji dom, materinski dom, evakuacijski oddelki, razne posvetovalnice, zobražna poliklinika, dispanzerji, sanitarna inšpekcija in podobne ustanove, ki bodo našle dovolj prostora v starih zgradbah.

Večji problem bo strokovni kadar za novo bolnišnico, saj bo potrebno najmanj 600 uslužbencev. Z sedaj moramo poslati mladino v šole, da zgradba ne bo ostala prazna, ko bo dograjena. Nova bolnišnica bo prinesla zaposlitev marsikateremu domačemu, ki bi sicer moral v svet na sezonsko delo, saj bo zapošljila več ljudi kot dosedaj vsa industrija v M. Soboti. Gradnja nove bolnišnice potem takem na stvar posameznikov, marveč vsega naroda, za katerega jo bomo gradili. Zato tudi pričakujemo pomoč in razumevanje vsakega Pomurca!

Nekaj podatkov o splošni umrljivosti

republikami, vidimo da je stanje najboljše v LR Sloveniji s splošno umrljivostjo 10,5 (za primerjavo smo vzel leta 1952); tej sledi ožja Srbija 10,8, Hrvatska 11,5, AP Vojvodina 11,9, LR Bosna in Hercegovina 12,4, LR Makedonija 14,1 in Kosovsko-Metohijska oblast 18. Stanje splošne umrljivosti v posameznih okrajih in mestih kaže seveda večje difference. Mi bi primerjali le naš okraj z republiškim in državnim povprečjem. Ta primerjava pokazuje, da smo s splošno umrljivostjo 10,8 v letu 1953 znatno boljši od

majhno, da je ta oblika grafikona za zadnja leta v glavnem vedno enaka. (Glej grafikon št. 1.)

Prvo leto življenja je torej bilo in je še danes najbolj kritična doba otroka. Analiza umrljivosti otrok v 1. letu življenja nam pokaze, da je umrljivost najvišja kmalu po porodu. Od vseh umrlih dojenčkov umre v naši državi v 1. dnevu življenja 12%, v 1. tednu 25% in v 1. mesecu 50%. Slično razmerje je v LRS in v našem okraju, kjer znaša odstotek umrljivosti v 1. mesecu življenja približno 45% oziroma

življenja (17%), v 1. tednu (27%) in v 1. mesecu (52%). Ponoven dvig umrljivosti je v 2.–3. mesecu življenja.

Iz podatkov o vzrokih smrti dojenčkov razberemo, da umre v našem okraju največ dojenčkov zaradi nedonošenosti in tako imenovane prirojene življenske slabosti (povprečno 26–29%). Drugi najpogosteji vzrok smrti dojenčkov je pljučnica (25–27%) in temu sledi obolenja želodec in črevska (15 do 20%). Tudi v republiškem povprečju imamo isti zaporedni red najpogostejsih vzrokov smrti dojenčkov z nekoliko drugačnimi procentualnimi vrednostmi.

Na kratko bi pregledali še stanje umrljivosti in obolenja malih otrok in šolskih otrok. Umrljivost malih otrok od 1. do 5. leta starosti je znatno nižja od umrljivosti otrok v 1. letu življenja. Od vseh otrok, ki umrejo do 5. leta življenja, jih umre v naši državi v 1. leto 80% in le 20% v ostalih štirih letih življenja. V našem okraju je ta odstotek približno enak: od otrok umrlih do 5. leta starosti je v zadnjih 5 letih umrlo povprečno 85% v 1. letu življenja in 15% med 1. in 5. letom življenja. Število umrlih otrok v starosti od 1–5 let je torej mnogo manjše od tistega v 1. letu življenja. Kljub temu pa je umrljivost malih otrok pri nas še vedno 3–4krat večja kot v večini evropskih držav. Mnogo višje od števila umrlih otrok v tej starosti pa je število obolenih: zaradi tega za to dobo (1–5 let starosti) ne izmjenju umrljivosti, temveč obolenje kot merilo ogroženosti otrok. V tej življenski dobi prevladujejo bolezni dihal, akutne načelne bolezni in bolezni, ki so posledica nepravilne prehrane. Ta obolenja običajno ne končujejo smrtno, vendar pa pogosto tako oksudujejo otrokov organizem, da znatno zmanjšajo njegovo življensko sposobnost. Poleg navedenih bolezni poznamo v tej dobi še vrsto drugih, o katerih pa žal nimamo zanesljivih številčnih podatkov, ker je ta doba statistično le malo obdelana in so otroci te starosti težje dostopni raznim zdravstvenim akcijam, anketiranju itd.

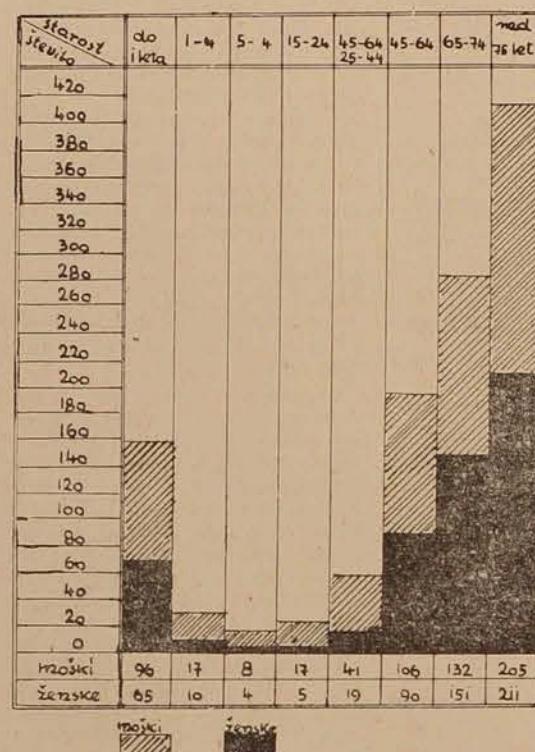
Umrljivost večjih otrok (imenovani jih bomo kar šolske otroke) v starosti od 6.–14. leta je še nižja od umrljivosti malih otrok. V zadnjih 5 letih imamo v našem okraju

naslednje povprečje: od vseh otrok, ki so umrli do 14. leta starosti, je umrlo le 6% otrok med 5. in 14. letom, 15% je umrlo malih otrok (1.–5. leto) in 79% otrok v 1. letu življenja. Kot pri vseh teh številčnih podatkih je republiško povprečje tudi tu znatno boljše od okrajnega, državno pa le nekoliko slabše. Ce primerjamo umrljivost otrok v tej starostni dobi pri nas z umrljivostjo istih v drugih deželah Evrope, vidimo, da je tudi ta pri nas 3–4krat višja. Tudi v šolski dobi je obolenje otrok precejšnje. Temu je vzrok v veliki meri neodpornost organizma. Na osnovi sistematičnih pregledov šolskih otrok je negotvljeno, da je znaten odstotek teh telesno slabovo razviti (12–17%), slabovo hranjen (11–20%), slabokrvni (10–15%).

Osnovne vzroke visokemu odstotku umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu življenja moramo iskati predvsem v dobi pred porodom (v nosečnosti) in v okoliščinah za časa poroda samega. Na to nas navaja tudi najpogostejsi vzrok smrti v 1. mesecu življenja – nedonošenost in prirojena življenska slabost. Na umrljivost po prvem mesecu življenja pa vpliva v prvi vrsti prehrana in nega dojenčka. Posledice nepravilne prehrane in nege se kažejo v velikem številu otrok, ki bolehajo za rahitism, avitaminozami, slabokrvnostjo itd. Vse to povzroča neodpornost organizma: odraža se tudi v kasnejšem razvoju otroka in je vzrok velikemu številu obolenj v predšolski in šolski dobi.

Poleg navedenega ne smemo pozabiti, da vplivajo na umrljivost in obolenje otrok tudi številni zunajnji faktorji, kot so ekonomsko-socijalni položaj družine, stanovanjske prilike in ne nazadnje zdravstvena prosvetljenost staršev.

Grafikon št. 1



državnega povprečja, toda slabši od republiškega. Tudi v našem okraju umrljivost stalno pada:

okraj	1950	1951	1952	1953	1954
M. Sobota	13,1	12,2	10,8	12,4	10,5
LRS	11,5	12,4	10,5	9,5	11,8
FLRJ					

Toliko le v kratkem o stanju splošne umrljivosti. Naš namen je v prvi vrsti prikazati visoko umrljivost otrok, predvsem dojenčkov, ki odločilno vpliva na višino splošne umrljivosti. Umrljivost dojenčkov v našem državi zavzema preko četrte splošne umrljivosti. Okrog 27% splošne umrljivosti odpade na umrljivost dojenčkov. V LRS znaša ta odstotek 15,29%, v našem okraju pa 15,6% splošne umrljivosti. V zdravstveno naprednejših evropskih državah je ta odstotek zelo nizek – večinoma pod 10% – od 3–5% v Sveti in 19% v Portugalski. To pomeni, da je v teh državah le vsaka 10. umrla oseba dojenček, pri nas pa že vsaka 4. umrla oseba. Vendar se stanje tudi tukaj zboljuje in je kar kar splošna umrljivost začela padati tudi umrljivost dojenčkov.

V predvojni Jugoslaviji je umrlo letno na 100 živorjenih v 1. letu življenja povprečno 14,1 otrok, v Sloveniji 11,5. Po osvoboditvi se umrljivost dojenčkov lepo znižuje do danes, z izjemo v letu 1951, ko se dvigne skoraj do predvojnega stanja. Isto padanje umrljivosti dojenčkov (z izjemo v letu 1951) vidišimo tudi v našem okraju, kar je razvidno iz razpredelnice iz tistih povojnih let, ko imamo zanesljive podatke:

Na 100 živorjenih je umrlo v 1. letu življenja:

okr. M. Sobota	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Sveti	8,8	9,1	10,1	7,7	7,6	7,2
LRS	8,0	7,9	8,5	6,8	5,7	
FLRJ	10,2	11,5	14,0	10,5		
Svedska				2,0		
Nizozemska				2,5		
Anglija				3,1		
Francija				4,7		
Italija			</td			

Trahom ni v Prekmurju več zdravstveni problem št. 1

Mnogo se je že pisalo — tudi v naših časopisih — o trahom, o kvarnih in nevarnih posledicah te nalezljive očesne bolezni, ki se odraža tako na posamezniku kot njegovi družbi in okolici.

Trahom je zdravstveni, socialni in gospodarski problem, saj si ne moremo zamisliti procvitajočega gospodarstva brez zadostnega števila parov zdravih in delavnih rok, saj v tovarnah in podjetjih ne more biti zadovoljive storilnosti in proizvodnosti, če toliko in toliko delavcev vsako leto ostane doma ali pa leži tedne in tedne v bolnišnicah — vse zaradi trahoma in njegovih posledic. Ogromni so izdatki, velike so izgube, mnogo pomanjkanja

Dr. Jože Pečan

in trpljenja je v domačijah, če ni zasiščka; revščina in bolezen povzročata še večjo bedo, beda slabše higienske razmere, a v njihovem objemu ima trahom proste roke in terja vedno več žrtev. Kako le more biti pokrajina gospodarsko krepka in napredna, če je na primer 15 odstotkov vsega prebivalstva okuženega s trahom, kaj sele vas s 25 odst. in še več obolelimi. Na prvi pogled se zdi, da večji ali manjši odstotek trahomskega bolnikov ne igra pomembne vloge v poljedeljskem predelu, saj lahko napol slepi pasi krave, popoln slepec pa varuje otročice in domacijo, če so zdravi odšli na polje. Pri nas še vedno imamo družine, ki najdejo pri hiši dovolj dela tudi za dva slepca. Naposred pa jim pride prav tudi šolski otrok, ki zaradi obolenja očeh ne more obiskovati šolskega pouka.



Trahom je treba zdraviti

Vsej borbi daje pečat - zdravljenje trahoma

Zdravstveno stanje tukajšnjega prebivalstva, položaj ob začetku socialno-higienskega dela zdravstvenega doma in sistematična borba proti trahomu se očituje takole: majhna bolnišnica z dvema zdravnikoma, dva uradna zdravnika v M. Soboti, na podeželju pa celo več zdravnikov kot sedaj. Ni bilo posvetovalnic za matere in otroke, ni bilo šolskih poliklinik, ne protitrakulognih dispanserjerjev in ne protitrakomske ustanove. Zdravstvene

pomoči in možnosti zdravljenja je bil deležen samo majhen del prekmurskega ljudstva v zasebnih ordinacijah zdravnikov ali v majhni bolnišnici. Stevilni slepi in invalidi s trahomskimi posledicami so živeli let tedanje vasi Kuzdobljanje (današnje Kuzme) do Centrila v Dolini, od Trdkove do Tišine, od Kobilja do Petišovca, od Sobotice do Lendave, skratka: v zelo okuženih vasil na obreži bregovih Mure, ostanec na Radencu do Murskega Središča. Kjer so bili slepi in invalidi, tam je bilo veliko več težjih in lažjih kroničnih obolenj in začetnih primerov. Prebivalstvo je bilo v nekaterih predelih naravnost obuhvano, v drugih nezaupljivo — celo brezbrizno in nepoučeno — in povsed se je govorilo o sramoti, če bojuješ za trahom, zato so se skrivali doma, a kadar pa je bilo preveč hudo, so segali po domaćih sredstvih v svojo škodo. Redki so namreč bili taki, ki so našli v sebi dovolj poguma in so imeli denar za zdravljenje v zasebnih ordinacijah.

Za sistematičen začetek splošne akcije in borbe ni bilo niti zdravnika, ne kadra, niti socialno higiensko-preventivne ustanove, iz katere bi vodili in usmerjali samo akcijo.

Organizatorjem protitrakomske borbe v Prekmurju je bilo prav dobro znano stanje v naših ravenskih in goričkih vasil. Zato je bila akcija že takoj v začetku namenjena vsemu prebivalstvu, usmerjena k zdravljenju bolnih in okuženih, pa



Množično fluorografiranje — preventivni ukrep za ljudsko zdravje

tudi k potrebam in preventivnim zahtevam zaščite bolj in manj ogroženih. Začeli smo takoj z zdravljenjem bolnih, poleg tega pa se je bilo treba boriti z udomačenimi predstodki in dejstvi (...) trahom je neozdravljiv, za njega ni zdravila, on je sramota... slep sem, zato mi tako ali tako ne pomaga zdravljenje itd.), dokazovati in prikazovati posledice in neprestano poučevati ljudi o nalezljivosti trahoma in preprečevanju te zahrbitne bolezni.

V ledino moramo zaorati

To je bilo že zdavnaj potrebno, vendar ni bilo pluga, s katerim bi to storili. Tega dejstva so se kaj dobro zavedali oni, ki so si naložili na ramena naloga — orati in zajeti širjenje trahomskega povzroči-



Pri pregledu srca

bili ponavadi ljudje v najboljši življenjski dobi — redno prihajalo v ambulante in obiskovalo tudi centralo. Prihajali so iz vseh prekmurskih vasil. (Pojavljanje novih legel bolezni v drugih predelih je bilo nič za tedanjem državo, trahomu vprašanje pa ni bilo tedanjim državnikom noben problem — problem je bil pa zato toliko večji za maloštevilni zdravstveni kader.)

Okupacije ničemur ne koristijo, marveč povzročajo nove probleme zaradi poslabšanja stanja na vseh področjih. Trahom se je v štirih letih že sam po sebi sila razširil, sili pa so ga tudi hote, da bi se tako izognili fronti; navidezno se je stanje izboljšalo zaradi številnejšega zdravstvenega pomožnega kadra.

PO OSVOBODITVI JE BILO STANJE SPET KRITIČNO

še celo mnogo bolj, kot je bilo pred začetkom vojne vihre; število bolnih večje kot v začetku prve akcije. Naj navedem samo dva poroka, ki sta bodrila organizatorja protitrakomske borbe, da je spet zagrabil za plug in koso. Prvi: vodstvo države je prevzelo delovno ljudstvo, ki je najbolj poznao svoje trpljenje in nadloge preteklih generacij v času vladanja neljudskih režimov. Drugi: ljudstvo se ni pozabilo iskrenih in dobrohotnih naukov, spet je pričakovano požrtvovanosti in stalne pripravljenosti zdravstvenega kadra, pričakovale je, da mu bo ta kader pomagal in mu reševal otroke. Se vedno je bilo živo zaupanje ljudi v uspešnost zdravljenja in ohranjanja želja, da bi trahomu že enkrat odklenkalo. Vemo pa, da jem razni ukrepi, odredbe in pravilnosti v prvih letih po osvoboditvi niso mogli biti posebno všeč!

Reorganizirana protitrakomska služba si je takoj v začetku začrtala dvojni program: zdraviti bolne, zaščiti zdrave pred okužbami. Zares uspešna protitrakomska, kakor tudi vsaka druga zdravstvena akcija pa mora zajeti vse vasi na okuženem ozemlju, vsaka družina mora imeti zdravitelja bolnih in zaščitnika še zdravih članov! Oboje lahko dosežemo le z zadostnim številom zdravstvenih delavcev: vsakemu posameznemu zdravstvenemu delavcu pa



Zdravniki pri operaciji

mora biti stvarnemu stanju odgovarjajoče določen tako velik rajon, da ga more obvladati — tako v kurativnem kakor tudi v preventivnem pogledu. Množičnega in obveznega zdravljenja ni mogoč izvajati po hišah, pač pa le v zato primernih prostorih — ambulanta in zdravstvenih postajah. Cim gostejša je mreža zdravstvenih postaj, tem uspešnejše je delo, tem lažje je izvajati zakonske odredbe in ukrepe v zvezi s prisilnim zdravljenjem. Prav tako pa spet ni mogoče opravljati sistematičnih in pogostih pregledov vasi od hiš do hiš. Tudi za to osnovno in najnujno potrebno preventivno delo so potrebeni primerni prostori — zdravstvene postaje.

Trahom je samo ena takoimenovanih socialnih bolezni, bolezni družbe, bolezni, ki uničujejo delovno sposobnost marljivemu kmetskemu in tovarniškemu delavcu. Za zatiranje trahoma, tuberkuloze in drugih socialnih bolezni mora biti dovolj večjega terenskega skrbniško-zdravstvenega kadra, dovolj primernih zdravstvenih postaj na terenu. V eni sami družini je lahko nagomiljen skupek zdravstvenih in socialnih problemov. Denimo: mati je noseča, oče tuberkulozen, v njej je kup predšolskih in šolskih otrok, toliko in toliko okuženih po trahomu, eden ali več golšavih, eden duševno omejen, oče vdvan alkoholu, v hiši so poleg siromašnosti še grobe higienske pomajkljivosti, ki izvirajo samo iz nepočetenosti. Vsaka družina je svojstven socialni in zdravstveni problem — laže ali težje je rešljiv. Koliko je v takih družinah potrebnega terenskega skrbniško-zdravstvenega kadra. Zadostuje

samo eden, ki pa se mora zavedati dolžnosti in nalog pravega zdravstvenega aktivista. Ščasoma se mora dobro izuriti, da bo lahko prav videl, spoznal in opisal zdravstveno in socialno problematiko na svojem delovnem območju. Dobra beseda in ročna pomoč mnogo koristita ljudem. Terensko skrbniško-zdravstveno osebje v protituberkulozni službi samo poučuje, pomaga in preprečuje širjenje okužb, terenska protitrakomska sestra pa poleg pravkar navedenega še zna zdraviti bolnike. Druga dolžnost skrbniško-zdravstvenega osebja pa je v tem, da signalizira in poroča o stanju. To pa lahko stori le tedaj, če je v stalnem in tesnem stiku z družinami v določenih vasil in če je dobro povezano z zdravstvenimi ustanovami — kurativnimi in preventivnimi — v središču.

Protitrakomska akcija je bila

V PREKMURJU

PRVA ZDRAVSTVENA AKCIJA, ki je široko zajela vse vasi, bolne kakor tudi zdrave ljudi, dosegla kontakt in pravo sodelovanje. V nobenem primeru ni prostovoljno odstopila od načel pravilne zdravstvene politike, ni obupala pred ovirami in težavami. Stvarna ovira, s katero so se morali sprva odločno spoprijeti njeni borci, je bila nezdostna zdravstvena poučenost ljudstva, ki je bilo še vedno dokaj obremenjeno z udomačenimi predstodki prejšnjih generacij. Ko pa je ljudstvo bilo dovolj poučeno in je zaupal v akcijo je odpadla tudi ta stvarna težava.

Zdravljenje kroničnega trahoma traja večkrat tudi leta in leta, zmanjševanje njegovih posledic pa celo desetletja. Poleg tega pa mora biti zdravljenje strokovno vodenno in redno; zato sta potrebni vzdržljivost in potrežljivost — tako pri zdravniku, še bolj pa pri bolniku.

V letih 1945 in 1946 se je zdravilo povprečno 20 do 30 odstotkov bolnih in sumljivih, sedaj pa so taki, ki se izogibajo rednega zdravljenja, zelo redki, v nekaterih rajonih pa jih sploh ni več. Splošnih pregledov se je v letu 1946 udeležilo 70 do 80 %, letos in zadnjem letu pa domala 100 odst. povabljenih. Nič več niso potrebne številne skupine, niti dolgotrajne priprave, kajti sedaj opravljamo pregled brez odredb in posebnih izdatkov zanje. Ze leta in leta izvajamo redne in neprestane preglede v rajonih, v katerih je še protitrakomska sestra.

Prva leta po osvoboditvi je bilo glavno delo posvečeno zdravljenju bolnih in zmanjševanju posledic trahoma, preventivno delo pa je bilo bolj v ozadju. Naj v dokaz spregovori nekaj števil! Leta 1947. je bilo 198.919 zdravljen in 6.742 pregledov (v glavnem smo pregledali one, ki se iz kakršnegakoli razloga niso udeležili sistematičnih pregledov), leta 1954 je bilo zdravljenih 73.151 in pregledanih 102.169 ljudi, v prvem četrletju letos pa smo zabeležili 22.266 zdravljen in 50.216 pregledov. Hišnih obiskov so sestre naštete leta 1947 11.585 (število sester je bilo takrat domala dvakrat večje kot sedaj), 1954. leta 19.782 in letos v prvem četrletju že 8.292.

Prva leta po osvoboditvi je bila protitrakomska borba prvenstveno usmerjena k zdravljenju bolnih, preventivno delu pa le v toliko, kolikor je bilo časa in kolikor je bilo potrebno zaradi izostankarjev. V zadnjih letih pa, ko je število bolnih v nekaterih prej zelo okuženih predelih za več kot 40 krat (Grad, Kuzma), v Prekmurju pa povprečno za več kot 25 krat manjše, je akcija posvečena predvsem učvrstiti doseženih uspehov in začeti zdraviljati ljudi.

Ob koncu leta 1946 je bil najmanj en primer trahoma še v vsaki četrti prekmurski družini. Tako pač ni težko izračunati, koliko ljudi je bilo ogroženih. Po dosedanji statistiki pa jih je samo še 1,5 %.

(Nadaljevanje na 8. strani)

V BORBI PROTI TRAHOMU

(Nadaljevanje s 7. strani)

Pri njem ne poznamo inkubacijske dobe v tem smislu: če ne obolim čez toliko in toliko dni ali tednov, odkar se je pojavil v družini svež primer z gnojenjem, če se brišem s svojo brisačo itd., potem sem brez skrbi, da ga ne bom dobil. Seveda niso tako, kajti v starih legih in žariščih se še danes javljajo in se še bodo nekaj časa pojavljali sveži in novi primeri trahoma, pa čeprav so v družini vsi zdravi ali ozdravljeni in čeprav ne najdemo v bližini vira za prenešeno okužbo. V znanstvenem pogledu je trahom še vedno nerešen problem, saj še ne poznamo povzročitelja in raznih okoliščin — ugodnih in neugodnih — zaradi katerih sploh pride do trahomskega obolenja. Težko, stoljetja in desetletja trajajoče epidemijo trahoma je moči zatreći le s sistematično organizacijo zdravstvene službe, z dolgotrajnim in požrtvovalnim delom, s prevzgojo ljudstva.

Vsaka borba terja vojake, ofenziva pa jih zahteva še več. Vojak brez hrabrosti in požrtvovalnosti pa kljub najmodernejšemu orožju in dobremu vodstvu ne bo pravi borec, marveč prej škodljive hrabri vojski! Težko je ozdraviti socialne bolezni, še teže jih je ozdraviti, uspešno pa je lahko preventivno delo (neprestani pregledi, iskanje začetnih primerov, trajna budnost in tesen stik z družinami). Pa tudi za to, vsekakor važnejše delo je potreben številni kader.

Likvidirati boj s trahom — protitrahomska akcija v Prekmurju zaradi tega, ker je število bolnih malo, ker je dosedanji aparat prevelik, ukiniti protitrahomske zdravstvene postaje, združiti rajone in zmanjšati kader — takih predlogov resen zdravstveni delavec ne more prenesti, kaj sele odobravati ali pa jih celo uresničevati. Borba s trahom v Prekmurju je prva akcija v naši državi, ki je bila pravilno organizirana, ki se je praktično — tako v kurativnem kot v preventivnem pogledu — prav dobro uveljavila tudi mednarodnem merilu in že daje drugim podobnim akcijam v naši državi pravo smer in dragocene izkušnje. Ni pa edini rezultat te akcije v tem, da je trahomski problem v Pomurju domala rešen, marveč že kaj določno označuje pot po kateri bo treba v prihodnosti usmeriti organizacijo borbe proti sleherni socialni bolezni, ona nam dokazuje, kako je moči pravilno rešiti vse zdravstvene probleme širšega pomena.

MNOGO ZDRAVSTVENIH PROBLEMOV ODLAGAMO

ker nimamo zaenkrat še dovolj zdravstvenega kadra in primernih ustanov. Ali drugače: ogromno je dela, a malo delavev!

Leta 1945, 1946 in 1947 so bili zaradi nujnosti reševanja trahomskega problema v našem okraju izdani po republiških oblastnih organih razni pravilniki, odredbe, odločbe in ukrepi, ki so v marsičem občutno omejevali prostost in svobodo prekmurskemu ljudstvu; sedanje stanje pa omogoča, da lahko številne predpise omilimo ali pa jih sploh prekličemo. Ko sem zapisal tisto o likvidaciji, sem prvenstveno meril na še vedno veljavne zakonske paragafe, ki našemu ljudstvu niso več všeč.

Vse druge zdravstvene probleme preventivne zaščite prekmurskega ljudstva bomo v bodočnosti laže reševali, kot pa bi jih, če ne bi bilo protitrahomske akcije; borba proti trahom namreč neizpodbitno dokazuje, da je moči edinole z dobro organizirano, široko zajeto in dosledno izvajano zdravstveno akcijo v sorazmerno kratkem času doseči nepričakovane uspehe.

Stanje v letu 1946: v Prekmurju ni bilo vasi brez trahoma, našeli smo 7.766 okužb in 1986 ozdravljenih bolnikov. V naslednjih letih je bilo vpisanih še 2.552 novih primerov, ozdravljenih pa 9.975 ljudi (do decembra 1954).

Sedanje stanje: v seznamu je še 323 primerov trahoma!

Gospodarsko škodo, ki jo je trahom povzročil v desetletjih prekmurskemu ljudstvu, bi bilo moči izraziti v milijonih, prav tako pa tudi koristi, ki jih bomo imeli v bodočnosti od te akcije zaradi tega, ker je trahom prenehalt biti problem. Borba ni bila lahka. Od januarja 1947 do sedaj naštejemo en milijon 219.876 zdravljenj, 612.155 pregledov in 175.589 hišnih obiskov. Sedač pa je samo še potrebno: očuvati doseženo in težko priborjeno zmago.

DESET LET RDEČEGA KRIŽA V PREKMURJU

Organizacija Rdečega križa Slovenije je bila ustanovljena v Građcu, v Beli krajini, 18. junija 1944. leta. Odtlej pa do letos, ko se tudi organizacija RK vključuje v proslave 10. obletnice osvoboditve, je torej minilo že enajst let.

Med vojno je RK moral skrbeti za ranjence in pomagati onesomljim borcem. Po vojni pa se je dejavnost RK še razmahnila in zajela mnogo naših ljudi, ki so pred vojno komajda vedeli za to organizacijo. V naslednjih vrsticah bomo torej nekaj povedali o delu in nalogah RK v Prekmurju.

Davatelji so zelo številni, saj jih je bilo kar 130, predavalci pa so zdravniki, babice, medicinske sestre, funkcionarji RK i. dr. Slabo pa je, da potem ta dekleta, ki so končala tečaje, niso dalje delala v organizaciji RK, ker bi tako več koristile, čeprav ni dvoma, da so v svojih domovih izkoristile in uporabile tisto, kar so se naučile.

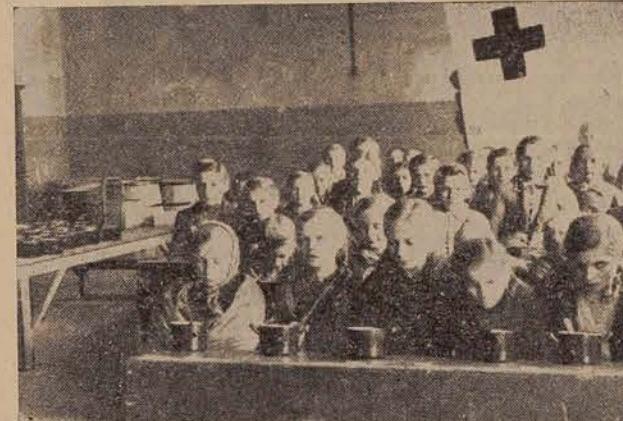
Komisija, ki je skrbela za organiziranje tečajev, je ustanovila

15 postaj za prvo pomoč, pri vaških odborih in v vseh šolah pa higienike.

Precjer množične so akcije za oddajanje krvi. Lani se je prijavilo nad 2500 krvodajalcev, a krije bila odvzetla le 1969. To je sicer lepa številka, toda za naš okraj še vedno zelo nizka.

Komisija za male asanacije je doslej očistila in uredila javni vodnjak v Izakovcih, Mačkovej, vodnjak in stranišče v Vučji gomili, popravila vodovod pri Gradu, zavzela vodo v Vidonici, v Serdici in D. Slavečih pa sta bili zgrajeni stranišči. Opravljeni dela so vredna nad 2,5 milijona dinarjev, a sta so nekaj čez 700.000 din. Niso pa še končali z urejevanjem vodnjaka v Melincih in Bodoncih ter šolskih stranišč v Dolencih in Pincah, grajali pa bomo še vodnjak v G. Bistrici, popravili vodovod v Gorici in asanirali zajezitev vode v Lončarovcih.

Težka pa je borba proti alkoholizmu, zato tudi uspehi niso veliki. Komisija pa je že zbrala dragocene podatke, ki jih bodo služili za osnovno vsega dela. Navedem naj samo nekatere izmed njih: Od 9649 učencev redno pije 285, priložnostno 572 in le 3639 učencev ne piye. Na gimnazijah redno piye 151 dijakov, priložnostno 2524, ne piye pa le 1523 dijakov. Zaradi alkohola živi v moralno ogroženih razmerah 286 otrok. V okraju imamo 1529 kročničnih pijancev. Leta 1954 je bilo prodanih za sto milijonov štiri sto petdeset osem tisoč dinarjev alkoholnih pijač, kar zavzemata 70% prometa v naših gostilnah, brezalkoholnih pijač pa je bilo prodanih le



Solske kuhinje — za naše malčke potrebne in koristne ustanove

nik iz Varaždina, je to res pereč problem. Poleg tega pa je bila tudi borba proti tej nevarni bolezni napačno organizirana, ker smo skrbeli samo za že obolelega človeka, ne pa za zavarovanje zdrave-

za 15 milijonov 141 tisoč dinarjev.

Potem sta še delali komisiji za pomladkarje in socialno dejavnost. Slednja je skrbela za zbiranje in delitev pomoči. Za poplavljence v Celju je zbrala raznih živil in de-



K DESETI OBLETNICI OSVOBODITVE

*iskreno čestita delovnemu ljudstvu Pomurja
in želi še mnogo delovnih zmag pri nadaljnji
graditvi socializma*

**MESTNI
LJUDSKI ODBOR
MARIBOR**

narja v skupni vrednosti okrog 1,2 milijona dinarjev, za poplavljence v Srbiji pa 348.547 din.

V novi družbeni in upravni ureditvi bo imela organizacija RK za svoje delo mnogo širše možnosti. S svojimi zastopniki bo moral Rdeči križ aktivno pomagati pri družbenem upravljanju zdravstvenih ustanov in zavodov. Zaradi nove organizacije zdravstvene službe in socialne politike bo nujno potrebljeno zastopstvo RK v svetih za zdravstvo in socialno skrbstvo. Za boljše delo pa bodo morali tudi pri komunskih odborih RK ustanoviti komisije za posamezna vorašanja.

Formiranje novih okrajskih in občinskih odborov je že v teku. V osnovnih organizacijah se že tudi pripravljajo na okrajsko konferenco. Dosedanji odbori bodo morali skupaj z iniciativnimi odborji dobro razmisljati o bodočem vodstvu, ki bo moralno znati — ritegniti k delu vse prebivalstvo. Delo pa ne bo smelo biti kampanjsko, temveč stalno in sistematično, prilagojeno razmeram in potrebam kraja ali okolisa.

Pri delu bo pa moralno sodelovati čimveč žena. Sicer v tem pogledu nismo ravno slabi, saj smo imeli 158 odbornic, med njimi pa je bilo celo 38 predsednic vaških in občinskih odborov RK, kljub temu pa bomo morali še več storiti, ker pri nobeni organizaciji žena ne najde tako širokega in plemenitega dela kakor pri RK.

Pri zdravstveno prosvetni dejavnosti bo potrebno organizirati čimveč tečajev, za prvo pomoč, za zdravo prehrano, nego bolnikov, borbo proti tuberkulozi, razna posvetovanja o skrbi za jetične, poleg tega bo pa morala organizacija še dalje pomagati socialno slabim in bolnim. Organizacije RK bodo morale narediti vse, da bo imela transfuzijska postaja, ki jo namejavajo ustanoviti v M. Soboti, vse leto dovolj stalnih krvodajalcev.

Znano je, da imamo v našem okraju mnogo okužb za tifusom, grižo in drugimi nalezljivimi bolezni. V letu 1953 je bilo takih obolenj 690, lani že 716, a letos v prvih treh mesecih 316 primerov. Legla teh bolezni so slabi vodnjaki, razlike gnojnici namesto idr. Iz tega pa izhaja, da bo morala komisija za asanacije opraviti še več liko dela.

Tudi alkoholizem je pereč problem. Borba proti njemu je še mlada, a iz podatkov in izkušenj, ki nam jih je dala, že lahko preidemo od splošnih ugotovitev k dejanjem. Komisija, ki se bo bavila s tem problemom, se bo moralna povezati z raznimi organizacijami, ki skrbijo za mladino in njeno vzgojo. Našim ljudem bo pa morala neizpreno pokazati vse kvarne posledice, ki jih prinaša alkoholizem.

Pri vsem tem delu pa ne bomo niti ne bomo smeli iti mimo mladine, ki jo bo potrebno vključiti v vsako akcijo, saj kaj radi naglašamo, da je mladina naša bodočnost, naš up, toda to moramo pokazati tudi z dejanjem. Dajmo ji možnost, da se bo navadila na red in čistočo, dajmo ji možnost, da bo spoznava svojo domovino in svet. Mladina je potrebljena vzgoje, zato pa naj starejši člani skrbijo za njen prepuščajmo je pa same sebi.

uc.